

ВЪРА и ДЪЛО

Бюлетин на II Каварненска енория на храм „Св. вмчк Георги“

брой 6 (38), година VIII, ноември 2022 г.

Раздава се даром

Основан е през м. декември 1940 г.

ОБОЖЕНИЕТО В КОНТЕКСТА НА ОБЩНОСТТА

Индивидуализмът като пречка за постигане на обожение и християнско съвършенство

Предвид широкия обхват на темата, ще разгледам само проявлението на философията на индивидуализма в контекста на индивидуалното обожение и общността, в която сме призвани да съставяваме Тялото Христово.

По мое мнение индивидуализмът е в основата на повечето проблеми на съвременната църква.

Църквата е част от обществото и много често нейният мироглед се влияе от философските и културните възгледи. След периода на гоненията тя започва да се самоосъзнава и да създава нов социум. Този период е известен като Средновековие.

Преходът от Античността към Средновековието, в който се развива християнската мисъл, регулира отношенията между обществото, от една страна, религията – от друга, и индивидуалното участие в религиозния култ. През **средновековния период** хората са имали чувство за колективизъм и общност и са се смятали за част от общност, в която Исус Христос и църковната йерархия са били център на тяхната идентичност. Според Пергамския митрополит Йоан Зизиулас в античния и средновековен период не съществува разбирането за отделна личност. Това е понятие, което ще се появи в епохата на модерност.

В древността хората не са гледали на индивидуалността по начина, по който гледаме ние. **Индивидуалното обожение и процесът на спасение са пряко свързани с участието на хората в църковния живот.** На Запад, с развитието на папозезаризма, авторитетът на църковната йерархия и на самата църква става суверенен за индивида. Всички социални, семейни, политически и културни условия се формират от идеята за религиозната общност, към която хората принадлежат, както на Изток, така и на Запад.

В средата на XIV в., главно в днешна Италия, а по-късно и в цяла Европа, възниква така нареченият **Ренесанс**. Това е **феномен, който се опитва да преосмисли мястото на човека по отношение на религията и в частност на Бога.** Повлияна до голяма степен от възраждането на античната философия с трудовете на Аристотел, християнската църква се опитва да се освободи от властта на схоластичното богословие, което, следвайки авторитетни фигури като Аврелий Августин и Тома Аквински, поставя човека в абсолютно подчинено положение спрямо Бога. В същото време науката разглежда човека като незначителен, неспособен и покварен, напълно зависим в посредническата позиция на църквата между трансцендентния Бог и нищожния човек. Ренесансът е първият полъх на човешката мисъл, след векове на обезличаване, с нейните идеи за ценността на индивида. Всички тези преосмисляния на философските концепции за човека ще поставят началото на един непрестанен процес, който в крайна сметка ще доведе до появата на хуманизма и ще даде епохата на Просветлението, тъй като подсъзнателно човекът ще се пита: **„На кое място във Вселената принадлежи?“**.

Всички тези процеси създават условия за появата на **Реформацията** като **духовно обновление и опит за преосмисляне на основите на западното общество.** Българското Възраждане е продукт на западната култура. Наченки на Възраждане и Ренесанс в България могат да бъдат отбелязани в късния XIII-и и ранния XIV-и век. С превземането на Константинопол от ос-

манците, това развитие на изток с векове ще бъде в застои по българските земи и едва в средата на XIX-и век, по време на българското Възраждане, започват процеси на осмисляне на индивидуалното участие на отделния човек в култа. Необходимостта от богослужение на български език, осмислянето и участие в Литургията в крайна сметка води до създаването на българската Екзархия. Трябва да признаем, че всички тези процеси са по-скоро влияние на западната култура, която преминава през усещането за нация, народ, родина и съответно и църква.

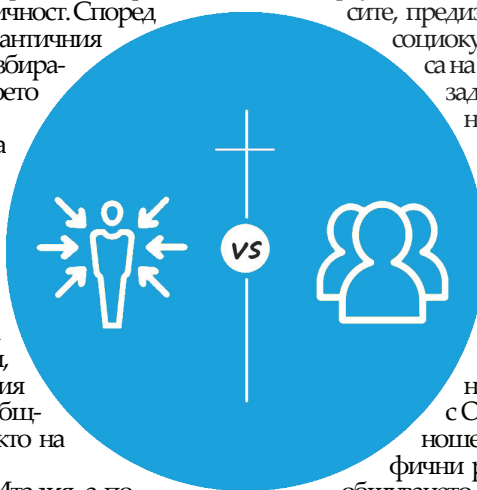
Нека да проследим как точно западната култура и в частност протестантизмът (pro testis, лат. „свидетелствам за“) повлиява на някои от процесите в източните общества.

Идентификационните параметри на религиозната идентичност на протестанството се определят от Реформацията¹, чието историческо значение се простира не само върху Европа, но и върху глобалните социално-политически събития. Процесите, предизвикани от Реформацията и разместените социокултурни пластове, които пренасочват фокуса на човешката мисъл от пасивната функция на задълбокия живот към актуалните проблеми на съвременността, създават и утвърждават нов тип религиозно съзнание.² Реформацията определя религията като субективно състояние на индивида, като отделя вътрешния опит на вярата от външната показна религиозност. Реформацията е променила мисленето на хората по отношение на религиозния колективизъм и унифицираност

Обожението, от своя страна, е общение с цялата Света Троица. Ние общуваме с Отца и Сина в Духа. Междulichностните отношения в Светата Троица предизвикват специфични реакции в човешката личност. Осмисляме общуването си с Бога, като осъзнаваме синоството, което Отец ни дарява; като разбирате, че Той продължава да бъде Творец на творението и ние, като Негово творение, продължаваме да бъдем в Неговата творческа ръка; като схващаме откровението за Неговото възлюбление и факта, че Бог е станал един от нас, за да ни направи подобни на Себе Си и да ни покани да се съединим с Него; като разбираме, че Бог е дух и ние, като духовни същества, можем да общуваме на духовно ниво.

Индивидуализмът обаче се фокусира изцяло върху различието на самите лица на Светата Троица, като се опитва да раздели синергията, която съществува в Божеството, и създава различни представи за лицата на Троицата, които са отражение на нашите собствени идеи. Понякога индивидуалистичният подход към Троицата е основа за погрешно разбиране на отношенията в лицата в Светата Троица. В своята неспособност да направим връзка между двата завета – Ветвия и Новия, подсъзнателно се прави разграничение между Бога на Стария завет и Бога на Новия завет, т.нар. **диспенсационна доктрина**, която всъщност е **човешката идея за личностно разделение в Троицата**. Доста често ние гледаме на Бога по същия начин. Взаимоотношенията в Светата Троица всъщност могат да зададат идеала за хармонични взаимоотношения, които са постижими между различните лица въз основа на любовта, защото връзката в отношенията в Божеството е връзка на любовта.

Добре е да помним, че крайната цел на човешкото съществуване е да се постигне пълно единение с Бога чрез преодоля-

ване на последиците от грехопадението и ограничеността на човешката природа, но и на цялото творение (Кол. 1:20), което според библейския текст ще се случи при Второто пришествие на Нашия Господ Исус Христос.

В тайнството изповед опасността от личната преценка и изпитанието на собствената съвест е провокирана най-вече от концепцията, развита от Анселм Кентгърбрийски, за удовлетворяването на Божията справедливост и справянето с вината.

В противовес на Анселм Кентгърбрийски в творенията на подвижниците, както и в монашеските корпуси на добротолубието източната църква успява да съхрани непроменено разбирането за Божията благодат като резултат от Божията любов. Успява да съхрани непроменено и разбирането, че обожението не е непременно въпрос на морално извисяване, а по-скоро на свършенство в любовта, тъй като моралното извисяване е следствие от свършенството в любовта, т.е. разбирането на Божията любов към нас и неизменния отговор на сърцата ни на тази любов и на нашите ближни, които са създадени от същия Творец.

Индивидуализмът, от своя страна, се фокусира върху личното избягване на осъждането и оправданието; той поставя акцент върху Божието оправдание, което е резултат от Божията любов. Като ни прави нови създания, Бог се справя с нашата греховност и отделеност, което прави възможно чрез възплъщението и възкресението. Така Той прави възможно да бъдем напълно помирени и обединени с Бога чрез действието на Божията благодат.

От есхатологична гледна точка Божията благодат е предвидена да доведе до помирение в Христос не само отделния човек, но и цялото творение, тъй като личният съд и личният път към спасението също са следствие от Божието действие в творението. (Еф. 1:10, Кол. 1:20, 1 Кор. 15:28)

Индивидуализмът, обаче, е загрижен главно за собствената ни душа и за собственото ни положение пред Бога, като **лишава индивида от възможността да изпита Божията благодат, която действа в цялото творение.**

Правилното развитие на идеята за обожение поставя човека в особена рамка. На първо място, той е Божие творение – обект на Божията любов и на Божието общение. Това отличава човека от останалите Божии творения и го прави изключително ценен. Грехопадението е трагична реалност, която откъсва човека от общението с Бога и по този начин засяга целия му живот. Обожението е действие на Божията благодат, връщащо човека в общение с Бога, което води до цялостното преобразяване на индивида. Това отново се дължи на Божията любов, на която се основава целият процес на спасение. Това е модел, ориентиран към Бога, в който Божията благодат винаги предхожда постъпките на човека и го кара да действа.

Индивидуализмът поставя човека в центъра. Той поставя силен акцент върху последиците от грехопадението и даровете на спасението, които винаги са резултат от общението с Бога. Това създава постоянен вътрешен натиск, който кара индивидите постоянно да анализират собственото си състояние и отклонява вниманието им от най-важната реалност – общението с Бога.

Действието на Светия Дух в нас винаги предхожда и ражда. Светият Дух е този, който кара хората да осъзнаят колко изгубени и грешни са. Той ни дава нов живот чрез преживяването на новороджението, като преобразява нашите цели и ценности. Светият Дух винаги работи в пълно взаимоддействие с волята на Отец и е изпратен от Исус Христос, за да ни възроди в нов живот.

Индивидуализмът се фокусира върху личния опит и успява да разруши модела на цялостност на Божието действие в нас чрез Светия Дух, възраждайки старите гностически идеи за разделяне на духовното от плътското. Въпреки че това са категории, описани в Свещеното писание, човекът е неделимо цяло. Плътта също е обект на Божията благодат. **Този индивидуалистичен подход създава вътрешна несигурност и отразява способността и целеустремеността на човека в неговата цялост – дух, душа и тяло – да бъде причастен към божествения живот.**

Интересно е да разгледаме и какви са последиците от индивидуализма като феномен на модерността и постмодерността в християнската църква. На първо място трябва да споменем **разменената парадигма**, в която подсъзнателно човекът е поставен в центъра, а Бог му служи със спасение, прощка, изцеление... и факта, че общението се търси не като акт на съзнателна любов и благодарност, а по-скоро като средство за задоволяване на ня-

кои вътрешни потребности на индивида.

Либерализмът, като основа на връзката Бог-човек, не се фокусира толкова върху Божията милост и снизхождение, а се интересува повече от демократичния характер на тази връзка. Това само по себе си подковава авторитета на Бога в нашите очи и ни прави неблагодарни и неудовлетворени.

Отчуждението е друга последица от индивидуализма. Поставянето на акцент върху личното разбиране за Бога в противовес на различното мнение води до по-голямо отчуждение и разделяне. Вярата не се основава на Бога и Христос, а на моето възприятие за Бога и Христос.

Самота. Поставянето на силен акцент върху личното преживяване с Бога и превръщането му във водещ фактор за практикуване на вярата превръща хората в самотници. Съвременното общество се бори с депресията и липсата на способност за общуване, без да осъзнава, че индивидуализмът е в основата на този проблем. Дигитализацията през последните 30 години ускорява още повече неспособността на хората да комуникират реално. Индивидуализмът е, който кара хората да си създават фалшива личност и чрез нея да комуникират в интернет.

Практикуване на лична религия. Атеистичният режим на комунизма допълнително отдалечи хората от общия църковен живот. В страха си да се съхранят, енорияшите бяха принудени да се крият и да практикуват своята религия индивидуално. Затова едно от предизвикателствата пред църквата е възстановяването на евхаристийната общност.

За да се справим с богословските и практическите последици от етоса, който създава индивидуалистичен подход към Бога е наложителна промяна в начина на участие в Светата Литургия.

Интересно е това явление, че източното православие извън традиционните си предели – в Западна Европа и Америка успява да въвлече енорияшите във вътрешно църковен живот и в социалната мисия на църквата. Те разбират се са заимствали от заобикалящата ги културна среда и другите християнски традиции различни дейности като: катехизаторски курсове, библейски беседи, християнски агапе трапези, неделно училище за деца и възрастни, детски и младежки лагери, поклоннически пътувания и различни социални проекти. Много от тези дейности съществуват в някои български църкви, но те не са политична на епархийско ниво, а лична инициатива на прогресивни свещеници.

Новото време, в което живеем ни предизвиква да променим начина си на съществуване от себечентрирани към отворени за нуждите на обществото ни, за да може църквата, която е стълб и крепило на истината да излезе от периферията на обществото; да спре да бъде парадна припурка на секуларната държава; да не е повече църква за празниците. А да бъде динамична, жива общност, свидетелстваща чрез любовта своята вяра в Нашия Господ Исус Христос, за да стане желано място за семейства и младежи.

В заключение можем да обобщим, че индивидуализмът изглежда е скрита форма на друго евангелие, което изопачава посланието на Христос, богословието и практиката на Църквата. Човек се учи на святост не само в индивидуалните си отношения с Бога, тъй като истинското развитие на светостта може да се осъществи само в рамките на общността. Там ние опознаваме Бога като върховен авторитет и като цар в Неговото царство. Там всички можем да бъдем равни пред кръвта и тялото на Нашия Господ, получавайки една и съща любов и една и съща благодат. Само в общността човек се научава да обича с жертвена любов агапе. Само там той може да се научи да прощава и само там, в общността, характерът му е наистина предизвикан към промяна.

Затова светостта не може да бъде извадена от живота в общността. Монашеският опит на църквата доказва, че ако човек е достигнал определено ниво на общение с Бога, то се дава в полза на общността като дар за Тялото. Обожението може да бъде търсено в опита на безкористната любов както към Бога, така и към хората.

Бих искал да завърша с цитат на един западен богослов и водач на движението за религиозно обновление в Англиканската църква Джон Уесли от неговата проповед № 40, публикувана в сборника „Християнско свършенство“. *„Следователно християнското свършенство не означава (както някои хора изглеждат са си въобразявали) освобождение от невежество или грешка, или от немощи, или от изкушения. Всъщност то е само друг термин за святост.*

Това са две имена за едно и също нещо. Така всеки, който е сътворен, е свят, а всеки, който е свят, е, в смисъла на Писанието, сътворен. И все пак накрая можем да отбележим, че нито в това отношение, нито на земята има абсолютно съвършенство. Няма съвършенство на степени, както се нарича; няма такова, което да не допуска непрекъснато израстване. Така че, колкото и да е постигнал някой човек или колкото и висока степен да е достигнал, той все още има нужда да „расте в благодатта“ и всеки ден да напредва в познаването и любовта към Бога, своя Спасител.“

Милен Стефанов,
магистър по богословие от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и
магистър по богословие от Reutlingen University

¹For more details for the Reformation, see. Michalski S. *The Reformation and the visual arts: the Protestant image question in Western and Eastern Europe*. Taylor & Francis e-Library, 2003., Chadwick, O. *The Early Reformation on the Continent*. London, 2001., Кристен О. *Реформы Лютера, Калвина и протестантизм*. М., 2005.

²Quote from Генов, Р. *Реформацията, секуларизацията и националнообразу-*

ващите процеси в Европа през XVI в. В: - Реформацията. История и съвременни измерения. С., 2007, с. 11.

Библиография:

Michalski S. *The Reformation and the visual arts: the Protestant image question in Western and Eastern Europe*. Taylor & Francis e-Library, 2003.

Chadwick, O. *The Early Reformation on the Continent*. London, 2001.

Кристен О. *Реформы Лютера, Калвина и протестантизм*. М., 2005.

Генов, Р. *Реформацията, секуларизацията и националнообразуващите процеси в Европа през XVI в. В: - Реформацията. История и съвременни измерения*. С., 2007, с. 11.

Иотов, С. *Социалната роля на ранния протестантизъм*. – В: *Религия, личност, общество*. С., 1990, с. 337.

<http://wesley.nnu.edu/john-wesley/the-sermons-of-john-wesley-1872-edition/sermon-40-christian-perfection>

George Barna & David Kimman. *Churchless : Understanding Today's Unchurched and How to Connect with Them*. Tyndale Momentum, 2016.

РАЯТ НА РАЗБОЙНИКА И АДЪТ НА ФАРИСЕЯ

„Един от увисналите на кръста злодейци Го хулеше и казваше: ако си Ти Христос, спаси Себе Си и нас. А другият, като заговори, мъмреше тогава и казваше: та и от Бога ли се не боиш ти, когато и сам си осъден на същото? А ние сме осъдени справедливо, защото получаваме заслуженото според делата си; но Тоя нищо лошо не е сторил. И казваше на Исуса: спомни си за мене, Господи, кога дойдеш в царството Си! И отговори му Исус: истина ти казвам: днес ще бъдеш с Мене в рая. Беше вече около шестия час, и настана мрак по цялата земя до деветия час; и потъмня слънцето, и храмовата завеса се раздра през средата“ (Лука 23:39-43).

Евангелската сцена с благоразумния разбойник, в която небето потъмнява, земята се разтриса и храмовата завеса се раздират на две, е повод не само за размисъл, а и за по-ясно вникване в онова ново, различно от описаното от Еклисиаста¹, което Христос донесе с Възплъщението и Възкресението Си.

Човек обикновено живее с правила, които често слагат толкова дълбок отпечатък върху живота му, така сковават душата, че понякога трябва да се случи нещо необичайно, за да бъдат те разчупени и да се отърси от тях. Обикновено се подчинява на тази външна норма, в която е роден, в която е възпитан и в която живее. Излезе ли извън нея, тя бързо го „връща“ обратно там, където „му е мястото“: поради външно благоприличие, поради страх от непознатото ново и различно, или дори просто от уважение към традицията на коректното и добро поведение.

Прави впечатление обаче, че Христос изобщо не се съобразявал с такива външни норми. Не че е нарушавал традицията, напротив: спазвал е всички външни предписания на Закона. Новото съдържание обаче, с което Той е изгънил Закона, не идва тихо или незабележимо, а почти парадоксално.

Нечувана за тогавашните нрави е била например сцената с хананейката – жената, на която Христос е казал, че не бива хлябът да се вземе от чедата и да се хвърли на псетата.² Така е действал тогавашният старозаветен закон. Езичниците са били „псета“ – чужди, неверници, почти врагове. Гледали са ги с презрение, понеже те не са познавали истинския Бог и не е можело да им се вярва. С вярата си обаче хананейката не е намерила милост в Закона, а в Бога, в Христос – при Този, Който сам за Себе Си е бил закон.

Друга невероятна сцена е със самарянката, от която Христос е поискал вода, а тя в удивлението си Го е попитала: „Как Ти, бидейки юдеин, искаш да пиеш от мене, която съм жена самарянка?“ (Иоан 4:9). Той пък не само я е стрял и я е помолил за вода, но ѝ е посочил и Месията, т.е. Себе Си, казал ѝ е за *живата вода*, за

Благоразумния разбойник в миг с рая си удостоил, Господи, и мене с кръстното дърво ме просвети и ме спаси.

(светилен „Разбойника благоразумнаго“, гл. 3)

вечния живот, говорил е с нея за вярата и е засенал нравствени въпроси, без да я осъжда за живота ѝ.

Блудницата пък, умила с миро нозете Му, е още по-необичаен случай. Името ѝ в евангелията не е казано, но сцената с нея е много важна за християнската нравственост.³

В друг текст евангелистът свидетелства, как грешници и презрени митарии седят с Христос и беседват с Него.⁴

В старозаветни времена между вярващите в истинния Бог и езичниците е съществувала непреодолима преграда между „избраните“ и останалите – „псетата“, както алегорично се изразява Христос пред самарянката. Той обаче почти винаги се е срещал с тъкмо такива странни хора – болни, бесновати, прокажени (в онези времена болестта и страданието са били признак на грях и на Божие наказание), митарии, блудници, грешници, не се е гнушал от тях, общувал е свободно с такива хора, макар и да е съветвал Своите апостоли да отиват при „загубените овци от дома Израилев“ (Мат. 10:6). Хора като самарянката и като хананейката не са почитали истинския невидим Бог на Моисей, Който е открил Своите заповеди, но Христос е общувал с тях, а фарисеите са Го упреждали за това.

Благоразумният разбойник в предвзретието на Рая, част от стенописнатата композиция „Радостта на праведните в Господа“, от подкуполното пространство на катедралата „Св. Владимир“ в Киев, Украйна. Художник Виктор Васнецов (1848-1926).

Дали ние – носещите Христовото име днес, не допускаме същата грешка, която са вършели и фарисеите? Имаме си едно удобно и наследиено християнство – православието, което разбираме по същия начин, както фарисеите са разбирали Моисеевия закон. Те му били сложили рамки, оковали го в предписания, с които така го променили, че буквално оковали човека, задушили го, а „Законът“ вече не приличал на Божия закон, който им е бил завещан от Моисей. Справедливостта често е надделявала над любовта, превръщала се е в жестокост и безчовечност, а Законът Божий засенчил Самия Бог до такава степен, че мнозина не успели да Го разпознаят в плът.

Всъщност Христовата етика е необикновена, различна, непозната дотогава в света. Тя не прави разлика между юдеин и езичник, между вярващ и невярващ. Неината справедливост преминава през любовта, тя е над всяка националност, раса и пол. Такава любов стои над всякакви различия. За нея е важен единствено човекът, неговата личност. Тази любов е създавала нови отношения между човека и Бога, стипнала е дори дотам, че е позволила Бог да подари рая на един... разбойник.

На мястото на един старозаветен човек може би щяхме да се запитаме каква е тази нравственост, непозната дотогава, според която един Бог може да бъде разпънат на кръст до разбойник? А каква е тази етика, която прави възможна Бог – в страданията

на Кръста – да обещае вечно блаженство на престъпник и той да влезе в рая пръв след Христос?

Сцената с разбойника е това *ново*, което разтърсва Моисеевия закон. Последвана е от смъртта на Христос, която раздира храмовата завеса на две. Това обаче идва не заради спазването на Закона до последната буква, а заради *осъзнаването на човешкото падение*.

Разбойникът от кръста не е бил като хананейката, самарянката или блудницата – той е извършил страшни грехове не само против себе си, но и против другите. Бил е не просто извън закона, а извън *всяка човешка норма*, извън общността. Престъпник, убиец, насилник. При това – осъден справедливо, както сам той признава.⁵

Сцената с него разкрива *безумството* на християнската нравственост, според която е възможно в рая да влезе човек, който цял живот е нарушавал Закона и е пренебрегвал Божиите заповеди. В същото време онези, които са били *олицетворение* на Закона, които са спазвали всички негови предписания и заповеди, се оказва, че са го нарушили по най-брутален и безобразен начин. Защо човек, който познава Закона до последната му буква, може да предаде Бога на разпятие и смърт, а друг, който е грешил през целия си живот – насилвал е, убивал е, разпънат е на кръст за греховете си, да влезе първи в рая на вечната радост и блаженство? На пръв поглед това изглежда невъзможно, но в действителност е твърде логично. Моисеевият закон е донесъл заповеди и предписания, а евангелските събития ни срещат с друга реалност, която идва с Христос и която вече по никакъв начин не може да бъде скривана – реалността на Царството, *което е в нас*.⁶ Това е реалност, която не кореспондира с външни норми или правила, а стои *над тях, извън тях* и продължава в *есхатона* – „последното“⁷ в нашия живот, което няма край.

Сцената на Кръста с обещания на разбойника рай е дълбоко символична и с нещо друго. Тя показва по какъв начин, въпреки дълбочината на човешкия грях и закоравялото сърце, в човешка действителност Божието присъствие, Божиата любов. Христовият закон е съвсем различен от Моисеевия. Ако при последния десетте Божии заповеди бяха достатъчни за човека, то новият Христов закон дава още една дветединна заповед, която покрива всички останали, защото те се съдържат в нея: „Възлюби Господа, Бога твоего, от всичкото си сърце, и от всичката си душа, и с всичкия си разум, и с всичката си сила. Тази е първата заповед. Втора, подобна ней, е: *възлюби ближния си като себе си*. Друга заповед, по-голяма от тия, няма“ (Марк 12:28-31).

Какво още ни открива тази евангелска сцена? Това, че новата евангелска етика на любовта е етика на Кръста, страданияето и покаянието. Че без тези три неща, които и сам разбойникът е изпитал, не може да дойде онова Царство, което е *вътре в нас*. И тази нова реалност е състоянието на *прегъленото сърце* (архим. Захариас), което не оставя място за греха. Прегъленото човешко сърце не таи място за зло и заблуда. То изхвърля всичко излишно, което отделя човека от Бога.

Не така се е случило обаче с книжниците и фарисеите. Те са пазели всяка буква от Закона и са били негови свидетели. Те са поучавали в синагогите и са разяснявали как да се спазва Законът, за да може човекът да бъде оправдан пред Бога. Книжниците обаче инстинктивно са разбрали, че от техния закон, изопачен от делата им, вече няма полза, защото на средца им се е намирал Този, Който владее пространството и времето, живота и смъртта. За тях Христос е представлявал опасност. Опасност, че „статуквото“ им ще бъде обезсилено, че животът им вече няма да бъде същият и че „делата по закона“, които те са вършели, вече са се обезсмислили, както покъсно ще потвърди св. ап. Павел.⁸ Те не са служели на Бога, а сами на себе си.

Тази нова реалност не е донесла просто *нов закон, нова книга* или *ново послание*. В нея Бог е принесъл Себе Си – „за всички и заради всичко“.⁹ Съветвал е учениците Си да познават хората не само по делата, а и по техните плодове, защото делата понякога могат да бъдат външно добри и милосърдни, и същевременно лицемерни. Важен вече е плодът на човека *като личност със своята неповторимост*.

Окончателният и най-важен признак на тази нова евангелска етика е била обаче възможността *човекът да се угоди на Бога*. Никаква друга етика, философия или учение преди Христос не са могли да постигнат това. Очертала се възможност човекът да стане нова, обновена и преобразена твар. Бог е станал човек, за да

може човекът да стане като Бога (св. Атанасий Александрийски). Необходимо е било вече *ново раждане*, обновяване на човешката природа. И, според евангелските събития, се оказва, че първият, който е постигнал тази нова реалност, е не друг, а тъкмо благоразумният разбойник.

Тази кръстна сцена съдържа в себе си знаменателно свидетелство. Разбойникът е показал нагледно, че човекът може да придобие рая единствено ако *поиска* да възстанови общението си с Бога. Христос обръща взор към разбойника, когато чува думата *Господи*. Грешният човек не само е осъзнал греха си и е изповядал Христа като свой Бог, но и се е обърнал към Него с надежда – като към личен Спасител: *Спомни си за мене кога дойдеи в Царството Си*. Божият Син вижда искрено съкрушение и покаяние, дълбоко осъзнаване на греха и падението. С действията си разбойникът през целия си живот е вървял против човешкото естество, унижавал е човешката личност и е нарушавал правата ѝ. И неговото наказание е било справедливо, но това възмездие не е било достатъчно за него. Старият закон е действал на принципа *грях-наказание-справедливост*, а новият закон – на коренно различен принцип: *грях-осъзнаване-покаяние*. Така е действал този Христов закон – чрез любовта и осъзнаването на греха. Останалото е извършил Христос със Своята победа над смъртта.

Участта на разбойника ни разкрива, че Христовата етика се характеризира с други, различни предели. Разбойникът е погледнал с надежда отвъд границите на тогавашния Закон – към онова Царство, което е било обещано и приготвено за човешките от „създание мира“.¹⁰ И – в желанието си да си върне обратно изгубения рай и близостта на Бога – той е възстановил общението си с Новия Адам. Извървян е целият път от рая към ада на греха и обратно. В събитието на Кръста са станали възможни и раят на разбойника, и адът на фарисея.

Презвитера Ренета Грифорова

¹ „Случва се да казват за нещо: „виж, на, това е ново“; но то е било вече през вековете, що са били преди нас“ (Екл. 1:10).

² „Не е добре да се вземе хлябът от чедата и да се хвърли на псетата. Нека тървоам да се наситят чедата!“ (Мат. 15:26; Марк 7:17).

³ „И ето, една жена от града, която беше грешница, като узна, че Той седи на трапеза в къщата на фарисея, донесе алабастрен съд с миро; и като заста на отзад при нозете Му, плачейки, почна да облива нозете Му със солзи; и ги изтриваше с косата си, целуваше ги и мажеше с миро. Като видя това фарисеинът, който Го бе поканил, рече в себе си: да беше пророк Тоя, щеше да знае, коя и каква е жената, която се дотира до Него, защото тя е грешница“ (Лука 7:37-39).

⁴ „И когато Иисус седеше на трапеза въкъщи, ето, мнозина митарци и грешници дойдоха и насядаха с Него и с учениците Му. Като видяха това, фарисеите рекоха на учениците Му: защо вашият Учител яде и пие с митарци и грешници? А Иисус, като чу това, рече им: здравите нямат нужда от лекар, а болните; идете и се научете, що значи: „милост искам, а не жертва“. Защото не съм дошъл да призова праведници, а грешници към покаяние“ (Мат. 9:10-13).

⁵ „Ние сме осъдени справедливо, защото получаваме заслуженото според делата си; но Тоя нищо лошо не е сторил“ (Лука 23:39-43).

⁶ „А попитан от фарисеите, кога ще дойде царството Божие, отговори им: царството Божие няма да дойде забелязано, и няма да кажат: ето, тук е, или: на, там е. Понеже ето, царството Божие вътре във вас е“ (Лука 17:20-21).

⁷ За последното или „последните неща виж в: Атанасий (Ивевич), еп. „Есхатонът в нашия живот“ – в проекта Живо Предание: образци на съвременното православно богословие: <https://cutt.ly/oMHNXZF>.

⁸ „Чрез закона умрях за закона, та да живея за Бога. Разгнах се с Христа, и вече не аз живея, а Христос живее в мене“ (Гал. 2:19-20).

⁹ „Тези Твои дарове от всичко, което е Твое, принасяме на Тебе, за всички и заради всичко“ – тези думи от последованието на Екхаристийния канон свещеникът произнася в олтаря когато издига св. Дарове над св. престол.

¹⁰ „Товава Царят ще каже на ония, които са от дясната Му страна: дойдете вие, благословените на Отца Ми, наследете царството, приготвено вам от създание мира“ (Мат. 25:34).

храм „Св. вмчк Георги“

9650 Каварна, ул. „Г. С. Раковски“ 2, тел.: 0570 82584

Основател на енорийския бюлетин: **о. Василий Яков**

Идея за възстановяване на изданието, съставител и издател:

Атанас Димитров – АтаДим, редактор: д-р Ивана Радонова,

предпечатна подготовка: Бисер Стоянов

ISSN 2535 – 0455